

“AKLIN VE VAHYİN TERK EDİLMESİ” (1)

Başlıktaki adla yeni bir kitap yayına hazırlanmıştır. Eseri hakkında düşüncemi soran sayın yazar, kitabı değerlendirmek üzer bir nüshasını bana gönderdi. Baştan sona okuduğum Kitapta Dr. İbrahim Aktoz, Küllî Akıldan Hz. Muhammed(s.a.v.)e vahyedilen Kur’ân’a karşı çıkanların, aslında önce akı, sonra da vahyi terk ettiklerine dikkati çektikten sonra aklın ve vahyin tanımını yapıyor. Biz burada her iki terimin kısaca izahını yapmak istiyoruz:

I- AKIL (اَكِل)

‘Akl, dilde tutmak, bağlamak, ‘ikal bağ ve bağlanan deve, ‘aklu’l-ba’îr deveyi bağlamak, ‘akale lisâneh dilini tuttu anlamlarına gelir. Kaleye de
ma’kıl
çoğulu
me’âkıl
denilir. Diyet verilecek deveyi akletmek, öldürülenin velîsinin avlusuna bağlamak demektir. Deve diyeti verecek olan kimselere (ki bunlar öldürenin kan akrabâ
sıdır)
‘âkile
denilir. Beklenen, korunan kadına, inci gibi değerli şeylere de
‘akîle
denilir.

İşte bağlamak, tutmak, korumak anlamındaki ‘akl sözcüğü, terim olarak düşünmek, algılamak demektir. Algılama aracı olan akıl , “Bir nurdur ki kişi onunla, duyularla kavrayamadığı şeyleri kavrar”; “Sahibini tehlikelere düşmekten koruduğu için” düşünce yetisine akıl denmiştir. Akıl , iyi ve kötü seçip ayırdetme yeteneğidir. Râğıb akı: “Bilgiyi kabul etme yetisi”, yahut “Kavrama yetisi ile kazanılan bilgi” şeklinde tanımlamış ve bu konuda Hz. Alî’nin şu man-zumesini anmıştır:

Akıl ikidir: Yaratılıştan gelen ve işitilen (duyularla kazanılan). Yaratılıştan gelen yeti olmadıkça duyularla elde edilen, yarar sağlamaz. Nasıl ki göz görmedikten sonra güneş ışığının bir yararı olmaz.

Kur’ân-ı Kerîm’de isim olarak akıl kelimesi geçmez. Fakat akıl kökünden yapılmış ve aklın işlevlerini belirten fiiller geçer. Yani Kur’ân

, işlevi olmayan akıldan değil, fonksiyoner akıldan söz eder. Çünkü ancak fonksiyoner akıl düşünce üretir ve insanı diğer canlılardan ayırdeder. Hz. Peygamber’in de:

“Hiç kimse, kendisini doğruya ulaştıran, ya da bir kötülükten alıkoyan akıldan daha değerli bir şey kazanmamıştır.”

dediği rivâyet edilir (Râğıb’ın Müfredât’ında geçen bu hadîsi başka bir yerde bulamadım). İşte

“Biz bu misalleri insanlara anlatıyoruz ama onları, bilenlerden başkası düşünüp an-lamaz.”

(Ankebut

: 43)

âyetinde bu düşünce yetisine sahibolan insanlar övülmekte-dir. Burada kastedilen akıl

, doğuştan gelen değil, kazanılan akıldır. Allah

’ın akılsız diyerek kına-dığı her yerde bu ikinci (kazanılmış) akıl

kastedilir. Meselâ:

“(Onlar,) Sağır, dilsiz ve kördürler, onun için düşünmezler.”

(Bakara

: 171)

gibi âyetlerde kastedilen, ikinci akıl-dır.

(devamı yarın..)